

ПЕРЕБУДОВА І ПРОБЛЕМИ ШКОЛИ

Заінтересовану і відверту розмову провели учасники заочного «круглого столу», організованого редакцією «Початкової школи» та її опорним кореспондентським пунктом при Криворізькому педінституті. Понад 200 учителів міських і сільських шкіл Дніпропетровської, Запорізької, Кіровоградської областей надіслали свої міркування, зауваження і пропозиції щодо шляхів реалізації шкільної реформи та перебудови шкільної справи на сучасному етапі.

Перебудова владно ввійшла в наше повсякдення. Нині, коли партія закликала працювати й мислити по-новому, необхідно чітко уявляти напрямки вдосконалення процесу освіти й виховання підростаючого покоління. Виступи учасників «круглого столу» ще раз це підтвердили. Всі були однастайні в тому, що головна небезпека для перебудови шкільної справи — розходження між словом і ділом. Звідси й завдання кожного працівника народної освіти — поменше гучних слів, більше конкретної роботи.

«Дуже багато говориться в пресі, по радіо, телебаченню про перебудову. Чи не занадто цього багатослів'я? Треба кожному працювати на совість, з повною віддачею, творчо,— пише А. П. Карамушка, класовод Ленінської СШ Апостолівського р-ну Дніпропетровської обл.— Від надміру частого вжитку стираються, втрачають зміст найкращі слова».

Фактів розходження між словом і ділом класоводи подають чимало. З боєм, обуренням пишуть про формалізм і показуху в школах, про нікому не потрібні так звані відкриті уроки багаторазово відрепетирувані, коли заздалегідь намаштрований учень, навіть не дослухавши до кінця запитання, поспішає відповісти, про втрати від таких, з дозволу сказати, уроків обману в присутності дітей «Лицемірству і лестошам — не місце в школі. Кожний урок має бути відкритим і обговорюватись одверто, вимогливо»,— вважає Н. Г. Сабайдаш з м. Кривий Ріг. Цю думку підтримує В. П. Пирогова з м. Апостолово і додає: «Доцільно, щоб відкриті уроки давали не лише класоводи, а й директор, його заступники, щоб у них могли повчитися вчителі-початківці... Формалізм і бюрократизм — найстрашніша хвороба школи. Нехай

тебе не люблять, зневажають усі учні, та коли в повному порядку кабінет і звітність — ти для адміністрації хороший вчитель. І навпаки: найавторитетніший в очах дітей педагог, який невчасно подав дані для звіту або зважився покритикувати адміністратора, буде поганим, його всіляко виживатимуть із школи».

Пропоную: оцінювати роботу вчителя не за кількістю вчасно зданих звітів. Нехай кращих учителів назвуть відкритим чи тасмним голосуванням самі учні, мотивуючи свій вибір».

На першому плані у вчителів початкових класів — необхідність психологічної перебудови як педколективів, так і кожного педагога зокрема. Класоводам треба подолати в собі невпевненість, почуття страху перед адміністрацією, досвідченими колегами і передовиками, сміливо відстоювати свою думку, не боятися проявити ініціативу. Дружні стосунки між класоводами і адміністрацією, доброзичливість у педагогічному колективі — запорука успіху перебудови, наголошує І. О. Бороново з м. Жовті Води Дніпропетровської обл.

Усі учасники «круглого столу» усвідомлюють, що для докорінного поліпшення роботи треба наполегливо підвищувати педагогічну майстерність. Шляхи тут різні, але найважливіший — самоосвіта. «Ми звикли нарікати на нашу завантаженість, на те, що не вистачає часу на все заплановане. Та глибоко в душі розуміємо: інакше не можна. Причетність до всього, що стосується сьогодення і завтрашнього дня школяра, якого довірили нам навчати й виховувати,— характерна особливість професії педагога. А коли так — перебудову починай з себе» (В. В. Пугач з м. Кривий Ріг).

Головний напрям у роботі по-новому класоводи вбачають у застосуванні педагогіки співробітництва, принципи якої сформулювали педагоги-новатори. Взаємини між учителем й учнями повинні будуватися на доброзичливості, мудрій простоті, спільних інтересах. Щоб співробітництво між ними було можливим, краще навчай і виховуй усіх учнів. Тому треба змінити погляд на урок і роль у ньому вчителя. Занадто живуча в кожного з нас звичка вести урок традиційно і вчити за шаблоном. Виступи вчителів підказують шляхи оновлення форми і методів роботи, щоб змінилися взаємовідносини «вчитель — учень». Насамперед активізувати мислення учнів, створювати умови для виявлення самостійності, ініціативи дітей у набутті знань. Навчати цілеспрямовано, без примусу. Для цього на уроці потрібна атмосфера радості відкриття нового самими дітьми.

У матеріалах «круглого столу» чітко проглядається позиція класоводів, вболівання за

справу, пропонуються конкретні шляхи її поліпшення. Адже перебудові потрібні діяльні, ініціативні люди, котрі не очікують вказівок зверху, а беруть відповідальність на себе.

«Нам необхідна постійна самоосвіта, самоудосконалення», — пише С. А. Бажан, класовод Оленівської школи, що на Дніпропетровщині. — Без цього нам просто не обійтися. Школа перший рік працює з шестилітками. Тож треба і самій методично «підкуватися» і дібрати все необхідне для роботи з наймолодшими учнями.

Діти прийшли до школи непідготовленими, хоч половина з них і ходила в дитсадок. А програма складна. Почала з відвідування учнів удома, щоб розповісти батькам, як слід допомагати дітям у навчанні, створити належні для цього умови. Раз на місяць проводила для батьків лекції в школі. Все це дало бажані результати.

Збрала хорошу бібліотечку методичної і художньої літератури. До кожного уроку придумувала ігри, виготовляла роздатковий матеріал і наочні посібники... У класі шестиліток кожний урок має бути зразковим».

Викликає тривогу у класоводів формалізм у позакласній роботі, особливо в групі продовженого дня. Більшість з них пропонують способи його подолання.

«Новий мікрорайон, нова школа. Навколо тільки багатопверхові будинки, залишені будівельниками рештки матеріалів. Зелені немає. Першого року зі своїми вихованцями посадили 40 каштанів — за кількістю учнів у класі. А потім усі три роки доглядали деревця, спостерігали за їх розвитком, лічили листочки — кожен на своєму «підшефному» каштані. Виростили всі деревця, жодне не зачахло. Після цього розчистили місцину під куші троянд — для наших найменших учнів-шестиліток. Чистоту в класі підтримували самі діти, мила підлогу, парти.

У 1 і 2 класі діти вчилися танцювати, у 3-му — плавати, для чого всі відвідували басейн. Правила дорожнього руху вивчали на практиці — йдучи до басейну і повертаючись назад. Так само на практиці, шляхом тренувань і вправ прищеплювалися й інші навички.

Переконана, що в період перебудови, реформи школи всі ми повинні не чекати рекомендацій, інструкцій, а самі виявляти слабкі ланки в роботі з дітьми і прагнути вдосконалити її» (В. А. Доценко з м. Кривий Ріг).

А ось думка класовода з м. Орджонікідзе Г. Г. Кушнірчук:

«У нашій школі функціонують психолого-педагогічні семінари з практичним захистом досвіду кожного вчителя (пропонуються фрагменти сучасного уроку). Щоб впевнено йти шляхом перебудови, треба працювати на совість, творчо. Початкова ланка нашої шко-

ли повинна працювати під девізом «Кожний урок — показовий». Щодня запитувати себе: «Чи зуміла зробити все залежне від мене, щоб знання учнів стали міцнішими, якіснішими?»

Вболівають класоводи за недоліки, недоробки як свої, так і коллег. Висловлюють чимало справедливих критичних зауважень:

— навчання шестиліток потребує докорінного зміцнення матеріальної бази, поліпшення методичного забезпечення;

— програми і підручники мають бути стабільними;

— у групі продовженого дня залучати тільки бажуючих;

— не виправдали себе «Клуби вихідного дня»;

— не слід у 1 класі відмовлятися від домашніх завдань;

— не виправдовує себе посада організатора позакласної та позашкільної виховної роботи: здебільшого він дублює піонервожатих.

Учасники заочного «круглого столу» не тільки вказували на недоліки, а й вносили конструктивні пропозиції:

— організувати у кожному класі куточок здоров'я (із спортивним знаряддям, ігровим матеріалом) для молодших учнів;

— один день на тиждень повністю відвести для трудового навчання та суспільно корисної продуктивної праці, наповнивши її змістовними, цікавими справами. Виділити в шкільній майстерні місце для занять молодших учнів. Диференціювати програми трудового навчання для міської і сільської школи;

— замість методоб'єднань створити в школах творчі групи вчителів, де б нагромаджувався кращий досвід, була можливість розв'язати невідкладні методично-педагогічні питання;

— в основу курсової підготовки покласти принцип необхідності, а не обов'язковості. Повернутися до очно-заочної її форми. Теоретичні питання висвітлювати в педагогічних журналах, а практичні опрацьовувати виключно на базі шкіл.

— заступником директора з навчально-виховної роботи в молодших класах повинен бути педагог, який добре знає специфіку початкової освіти.

Підсумки проведеного «круглого столу» засвідчують: більшість освітян чітко усвідомлюють причини того, чому реформа школи, як зазначалося у виступі М. С. Горбачова на XX з'їзді ВЛКСМ, поки ще буксує. Та, на жаль, учасники розмови, правильно оцінюючи нинішній стан перебудови школи, обходять основне питання: про свою, особисту конкретну участь у цій важливій всенародній справі.

Н. П. БЕТІНА, Б. Г. ДРУЗЬ